

**Shrnutí argumentů z kulatého stolu
„Anonymizace soudních rozhodnutí“
uskutečněného dne 15. listopadu 2019 v sídle veřejného ochránce práv**

Obsah

A.	Úvod	2
B.	Představení plánů ministerstva.....	3
C.	Představení anonymizéru.....	4
D.	Další obsah kulatého stolu	5
D.1	Cíle zveřejňování	5
D.2	Cíl anonymizace.....	5
D.3	Rozsah anonymizace	5
D.4	Rizika přílišné či nevhodné anonymizace	7
D.5	Rizika nedostatečné anonymizace	8
D.6	Způsoby anonymizace	8
D.7	Lidský faktor v. stroj	9
D.8	Deanonymizace	10
D.9	Metadata	11
D.10	Další postřehy.....	11
D.11	Lze nastavit jednotný postup pro anonymizaci rozhodnutí poskytovaných na základě žádosti a rozhodnutí zveřejňovaných v databázi?	12
E.	Nahlížení do spisu vs. poskytování informací.....	12

A. Úvod

Veřejná ochránkyně práv Mgr. Anna Šabatová, Ph.D., provedla v roce 2016 výzkum¹ týkající se zveřejňování vybraných rozhodnutí okresních, krajských a vrchních soudů v civilní a trestní agendě ve veřejně přístupné databázi², neboť ze své činnosti měla poznatky o tom, že naplnění databáze je minimální. Z výzkumu vyplynulo, že současný systém zveřejňování vybraných soudních rozhodnutí nefunguje.³ Soudy svoji povinnost danou instrukcí⁴ Ministerstva spravedlnosti zveřejňovat významná rozhodnutí řádně neplní a ministerstvo namítá, že nemá účinný způsob, jak soudy přimět k naplňování databáze. **Veřejnost tak nemá bezplatný přístup ani k významným soudním rozhodnutím nižších soudů.** Podle ochránkyně je však nezbytné zajistit přístup veřejnosti k rozhodnutím soudů, neboť přispívá k předvídatelnému rozhodování soudů, sjednocování rozhodovací praxe a transparentnosti rozhodování, a tím i k naplnění práva na spravedlivý proces.

Ministerstvo spravedlnosti na jednáních s ochránkyní přislíbilo nápravu a uskutečnilo již konkrétní kroky k zajištění širšího zveřejňování soudních rozhodnutí nižších soudů. Dle příslibů ministryně spravedlnosti Mgr. Marie Benešové, ministerstvo již brzy spustí pilotní provoz zveřejňování rozhodnutí nižších soudů (u krajských soudů v civilní agendě prvního stupně).

Bezprostředně související otázkou se zveřejňováním rozhodnutí je i způsob, **jak by soudy měly zpřístupňovat svá rozhodnutí.** Konkrétně jak připravit rozhodnutí před jeho zveřejněním - jaké údaje by mělo obsahovat, aby byl zachován legitimní požadavek na zvýšení transparentnosti justice a předvídatelnosti soudního rozhodování, avšak současně byla zajištěna i ochrana jiných práv, zejména ochrana osobnostních práv účastníků soudních řízení? Co vše je třeba v soudním rozhodnutí anonymizovat? Jaká míra anonymizace je dostatečná? Jak zajistit, aby anonymizovaná rozhodnutí byla stále srozumitelná? Jak v době automatizovaného zpracování dálkově přístupných dat zabránit zpětné deanonymizaci zveřejněných rozhodnutí? Do jaké míry lze přenechat „dřinu“ při anonymizaci „strojům“ (softwarovým anonymizérům)?

Pro sdílení pohledů na tyto i další otázky ochránkyně uspořádala (v návaznosti na kulatý stůl na téma „Elektronické zveřejňování rozhodnutí soudů: Transparentnost – Spravedlivý proces – Důvěra“ ze dne 28. února 2019) **dne 15. listopadu 2019 další kulatý stůl na téma: „Anonymizace soudních rozhodnutí“.** Kulatého stolu se zúčastnili zástupci Ministerstva spravedlnosti, Ministerstva vnitra, zástupci vrcholných soudů i zástupci krajských a okresních soudů a jejich státních správ, zástupci akademické obce a další odborníci, a to z České i Slovenské republiky.

1 Zpráva o šetření a závěrečné stanovisko ze šetření, v němž byl proveden výzkum (sp. zn. 4292/2015/VOP), jsou přístupné v Evidenci stanovisek ochránce: <http://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/4496>.

2 Přístupná přes internetové stránky Nejvyššího soudu: http://www.nsoud.cz/Judikaturans_new/judikatura_vks.nsf/uvod.

3 Kde dni 10. června 2015 obsahovala 2 636 rozhodnutí, ke dni 26. května 2016 celkem 2 875 rozhodnutí, ke dni 25. února 2019 celkem 3 162 rozhodnutí.

4 Instrukce č. 20/2002-SM, ze dne 20. 6. 2002, kterou se upravuje postup při evidenci a zařazování rozhodnutí krajských a vrchních soudů do systému elektronické evidence soudní judikatury.

Na kulatém stole byl představen **anonymizér**, které soudy budou mít k dispozici pro zveřejňování rozhodnutí. Dále se **potvrdilo, že na četné otázky související s anonymizací soudních rozhodnutí neexistuje jednotný názor a bylo by vhodné je před samotným nastavením pravidel anonymizace detailně prodiskutovat mezi odborníky a najít shodu optimálního nastavení** (např. v rámci odborné pracovní skupiny).

Z diskuse však vyplynuly důležité postřehy pro pravidla anonymizace, konkrétní příklady a v některých směrech alespoň obecné principy, které mohou pomoci tato pravidla nastavit. Tento zápis poskytuje jejich soupis, včetně základních argumentů, pokud na kulatém stole zazněly. Argumenty jsou ponechány tak, jak byly účastníky předneseny, bez jejich verifikace. Nejde o citace jednotlivých přispěvatelů, ale vystižení podstaty nebo jádra argumentů, aby bylo možné s nimi dále pracovat a hledat optimální řešení. **Cílem tohoto soupisu je tak pouze poskytnout zjednodušený souhrn toho, co zaznělo na kulatém stole, nikoliv se s uvedenými tvrzeními argumentačně vypořádat či je hodnotit.**

B. Představení plánů ministerstva

Přemysl Sezemský, vedoucí oddělení rozvoje elektronizace justice Ministerstva spravedlnosti, představil současné i plánované kroky ministerstva ve zveřejňování rozhodnutí nižších soudů. Plánují dodržet termíny dané akčním plánem pro otevřené vládnutí⁵. V současnosti chtějí zahájit pilotní provoz zveřejňování rozhodnutí začátkem roku 2020 (resp. během 1. pol. roku 2020, jak vyplývá z prezentace ministerstva), a to civilní agendou u krajských soudů v prvním stupni (ministerstvo doufá, že pilotní projekt se bude týkat širšího záběru rozhodnutí, např. i rozhodnutí okresních soudů, avšak nechtějí nic bližšího slibovat). Další vývoj se uvidí podle průběhu tohoto pilotního provozu.

Soudní rozhodnutí jsou v informačních systémech soudů, společně s Pavlem Piherou (Okresní soud v Mostě) vytvářejí nástroj pro anonymizaci, následovat bude zveřejnění ve veřejné sbírce rozhodnutí, která je též ve vývoji. Důležité je zejména propojení těchto tří složek, aby byl systém zveřejňování co nejvíce automatizovaný.

V databázi by neměla být bagatelní rozhodnutí - co se významu týče, tj. trestní příkazy, elektronické platební rozkazy, platební rozkazy atd. Tato rozhodnutí by databázi znepřehlednila (poučení ze Slovenska, Francie). K tomu v diskusi zazněl protiargument, že „zaplevelení“ je jen otázkou nastavení filtrů vyhledávání, správným nastavením můžeme vyloučit přebytečné výsledky vyhledávání, a proto by měla být databáze kompletní, tzn. včetně bagatelních rozhodnutí, aby komplexně vypovídala o rozhodovací praxi soudů. I někteří další přispěvatelé považují „bagatelní rozhodnutí“ za důležitou součást databáze, nebo i ona obsahují právní argumentaci. I tato rozhodnutí jsou např. důležitá pro studijní a výzkumné účely.

Na dotaz, zda se do databáze doplní starší rozhodnutí, ministerstvo uvedlo, že v současnosti se počítá pouze s novými rozhodnutími, ale technicky by asi neměl být problém časem doplnit i ta stará rozhodnutí.

⁵ Tzn. Akční plán České republiky Partnerství pro otevřené vládnutí na období let 2018 až 2020.

C. Představení anonymizéru

Pavel Pihera z Okresního soudu v Mostě představil anonymizér, který vytvořil (se svojí manželkou Sandrou Piherovou Matějovskou) v návaznosti na únorový kulatý stůl veřejné ochránkyně práv.

Běžný okresní soud by musel anonymizovat skoro 10 tis. rozsudků (jen rozsudků!) ročně, proto se při tvoření anonymizéru snažil o co nejmenší počet potřebných kliknutí. Anonymizér je primárně připraven, aby pracoval s balíkem rozhodnutí, ale umí samozřejmě pracovat i s jedním dokumentem. Anonymizér pracuje s rozhodnutím jako s prostým textem. Snaží se text co nejlépe rozpoznat (např. ví i, co jsou §§). Všechno formátování vymaže. Ve vybraných souborech (daných buď vybranou složkou či časovým rozmezím jejich vydání, pokud je napojený na databázi soudu, případně jinými kritérii – např. řešitelem, soudním oddělením, senátem, rejstříkem, předmětem řízení) vyhledá v rozhodnutí údaje k anonymizaci. Anonymizace je nastavená jako automatická s možností kontroly a zásahu osoby. Zásah osoby se předpokládá zejména u rozhodnutí, ve kterých anonymizér nalezne „podezřelá“ slova. Poté je na dané osobě, zda anonymizaci na základě vyhledaných slov provede a v jakém rozsahu. Anonymizované údaje jsou nahrazeny zobecněným pojmem, jaký údaj byl nahrazen (např. jméno žalobce). V anonymizéru lze i nastavit, které údaje se mají anonymizovat (zaškrtnutím v tabulce). Při napojení na systém soudů si anonymizér načte i další informace, které pak databáze bude používat jako metadata – lze využít pro vyhledávací kritéria. V tuto chvíli je anonymizér připraven na rozsudky (jsou formálně jednotné), ale počítá se i rozšířením na jiné typy rozhodnutí.

Ačkoli je v současnosti tento anonymizér připraven pro podmínky okresních soudů (tedy pro ISAS, počítačový informační systém pro okresní soudy), bude po úpravách přístupný i krajským soudům (pro ISVKS – informační systém pro vrchní a krajské soudy). Krajské soudy tedy budou mít stejný anonymizér.

Následovala podrobná ukázka práce v programu, která mezi zúčastněnými vzbudila velice pozitivní odezvu a zájem zástupců vrcholných soudů i Kanceláře veřejného ochránce práv o poskytnutí anonymizéru pro jejich potřeby anonymizace dokumentů.

Vedla se diskuse k podezřelým slovům, které anonymizér umí odhalit. Jde o slova ve slovníku anonymizéru či pravidla, která se v rozhodnutí vyskytnou a slouží k odhalení údajů, které je nutno anonymizovat. Slovník se bude postupně doplňovat, a to nejen při pilotním provozu, ale i poté. Předpokládá se, že zpočátku se budou kontrolovat všechna podezřelá slova, ale postupně by mělo být možné nekontrolovat úplně vše.

V diskusi zazněl požadavek na stanovení jednotných pravidel pro zadávání „podezřelých slov“. Pokud se zadávání ponechává na jednotlivých soudech či dokonce jednotlivých uživateli, bude jejich seznam nekonzistentní a mezi jednotlivými soudy odlišný. P. Pihera konstatoval, že rozšiřování seznamu podezřelých slov by mělo fungovat na principu centrální synchronizace. Jednotlivé soudy (uživatelé anonymizéru) budou změny navrhopvat, poté bude následovat kontrola a případné schválení změny ministerstvem i pro ostatní soudy. Zatím autor nevažoval o tom, že by se konkrétní uživatel nějakým způsobem omezoval v rozsahu prováděné anonymizace. Vše je však otázkou nastavení.

Zazněl dotaz, zda bude existovat i podezřelá agenda – např. rozvodová agenda, u které by člověk musel zkontrolovat anonymizaci u všech rozsudků. Dle autora anonymizéru není nutné kontrolovat celou agendu rozvodů či opatrovnické věci. Z technického hlediska to však není problém nastavit, pokud by se ukázalo, že je to důležité.

Na dotaz, zda bude anonymizace dynamická, např. když se časem zjistí, že anonymizace právnických osob je zbytečná (či naopak), půjde zpětně anonymizaci opravit? Zatím o tom autor anonymizéru nepřemýšlel, ale myslí si, že by to technicky šlo zařídit, dokonce tak, aby to šlo už provést centrálně z ministerstva.

Anonymizér ještě není kompletní, zatím jde pouze o nedokončený prototyp. Proto nelze předložit konkrétní poznatky z praxe např. o časové náročnosti anonymizace. Předpokládá se, že anonymizace průměrného rozsudku by měla trvat desítky sekund (rozsudky se často opakují, možná 10% rozsudků obsahuje více informací náročnějších na anonymizaci), je proto předpoklad, že za hodinu by člověk mohl anonymizovat cca 100 rozsudků. Pilotní provoz ukáže, zda je tato představa reálná.

D. Další obsah kulatého stolu

Dále jsou uvedeny stěžejní body z úvodního příspěvku, popsány praktické postupy Kanceláře veřejného ochránce práv (dále také jen „KVOP“) a zejména příspěvky z diskuse. Pro větší přehlednost jsou názory a postřehy sdruženy do následujících okruhů.

D.1 Cíle zveřejňování

Jak už vyplynulo na prvním kulatém stole, **cílem zveřejňování rozhodnutí je informování veřejnosti o tom, jak soudy rozhodují, je to jeden ze způsobů naplňování práva na informace, dále jde o veřejnou kontrolu rozhodování, má vést ke sjednocování rozhodovací činnosti na jednotlivých soudech. Dále je důležité pro statistické a analytické účely.** Existuje i očekávání, že zveřejňování rozhodnutí by mohlo vést ke **snížení počtu opravných prostředků a „106“ žádostí.**

D.2 Cíl anonymizace

Cílem anonymizace je **zabránění identifikace dotčené fyzické osoby, ochrana soukromí, osobních údajů, ale i ochrana jiných údajů.** Pro účely kulatého stolu (resp. vedení diskuse) se obsah pojmu anonymizace neomezoval pouze na odstraňování osobních údajů, ale obsahoval i přijetí dalších opatření na ochranu jiných práv a právem chráněných zájmů (např. bezpečnosti státu, obchodního tajemství).

D.3 Rozsah anonymizace

Jednou ze zásadních otázek je, jaké údaje se mají anonymizovat:

- **pouze osobní údaje zabraňující identifikaci fyzické osoby** (jméno, příjmení, datum narození, adresa...)?
- **navíc citlivé údaje?** Co pod nimi chápat? Lze je vyhledat pomocí „podezřelých“ slov?
- **nebo pouze citlivé údaje (jako anglosaské země)?**
- **údaje o zesnulých osobách?**
- **některé údaje o právnických osobách?**

- **některé údaje o profesionálech?** (advokáti, daňoví poradci či obdobní zástupci, kteří před soudem vystupují v rámci své profesionální činnosti)
- **některé údaje o fyzických osobách ve chvíli, kdy vystupují jako podnikatelé?**
- **některé údaje u úředníků, státních orgánů v pozici účastníků** (prezident republiky, ministři, poslanci, senátoři, předsedové soudů)?

KVOP má manuál, který obsahuje standardní rozsah údajů, které je třeba anonymizovat. Údaje, které se anonymizují, jsou údaje, které by mohly sloužit k identifikaci osoby, tzv. identifikátory (jméno, příjmení, datum narození, rodné číslo, bydliště). Pokud osoba provádějící anonymizaci neví, zda konkrétní údaj anonymizovat, raději jej anonymizuje. Neanonymizují se zaměstnanci KVOP, advokáti, úřední osoby ve výkonu profese. Anonymizovány jsou fyzické a právnické osoby. Právnické osoby se anonymizují z důvodu ochrany dobrého jména.

Vedla se diskuse, zda je nutné anonymizovat **částky**. V tuto chvíli je anonymizér nastaven tak, že částky je možné anonymizovat. Většina přispěvatelů považují částky v rozhodnutí za důležité, proto je navrhuje neanonymizovat (např. spotřebitelské spory – úrok z prodlení, smluvní pokuta a její moderace, výživné na děti a jejich přiměřenost), neboť jsou nezbytnou součástí právní argumentace v rozhodnutí. I zástupci Ministerstva spravedlnosti uvedli, že suma je v rozhodnutí často velmi důležitá.

Dále se vedla diskuse k **citlivým údajům**, které lze identifikovat za pomoci „podezřelých slov“. Jde o údaje, které samy o sobě nemohou osobu identifikovat, avšak některému okruhu čtenářů, kteří jsou informováni o identitě osoby z jiných zdrojů, mohou přinést velmi citlivé údaje o dané osobě (např. o jeho zdravotním stavu, podrobnosti o sexuálním zneužívání v rodině atd.)

Z příspěvku zástupkyně Úřadu pro ochranu osobních údajů zaznělo upozornění na zvážení vynechání některých citlivých informací, jak tomu dochází v Evropě (např. o rozvodu, výživném, opatrovnictví), právě s ohledem na případnou deanonymizaci (odkázala na první kulatý stůl, kde doc. Polčák popisoval, že deanonymizace rozhodnutí je relativně snadný postup).

Byl vysloven důležitý předpoklad, že je nutné si uvědomit, zda databázi chceme zveřejnit pro **průměrného čtenáře**, s obvyklými znalostmi o případu jako u žádosti o informace podle „106“. Pak by mělo stačit pouze anonymizování osobních údajů, tedy těch, které dokáží dotčenou fyzickou osobu identifikovat. Naopak pokud budeme vycházet z **více informovaného čtenáře**, např. souseda, bude muset být ochrana údajů větší.

Objevily se tedy názory pro i proti anonymizaci těchto citlivých údajů:

Pro:

- ačkoliv i při vyhlásování rozhodnutí se jiné osoby mohou tyto citlivé údaje dozvědět, není možné vyhlásování srovnávat se zveřejněním rozhodnutí v databázi. V databázi lze vyhledávat i zpětně, tedy i až v momentě, kdy k tomu mám důvod. Informace jsou zde uloženy „napořád“.

- jde o vhodnou sekundární ochranu citlivých informací i při případné deanonymizaci rozhodnutí (i kdyby činností jiné osoby došlo k deanonymizaci rozhodnutí, tedy odhalení identity účastníků, byly by přesto základní citlivé údaje utajeny).

- nikdy neumíme rozhodnutí tak anonymizovat (aby zůstalo i srozumitelné), aby **kdokoliv** nebyl schopný rozhodnutí deanonymizovat (viz rozhodnutí ESPL Breyer), je proto velmi rizikové nastavit úroveň anonymizace jen s ohledem na průměrného čtenáře (tedy obecně dle „106“),

v takovém případě lze očekávat, že se účastníci budou zveřejněním údajů v rozhodnutí cítit dotčeni, protože existuje riziko, že je někdo z okolí pozná a dozví se o něm citlivé informace.

Proti:

- zachování co největší míry sdělné hodnoty, např. pokud bude vynechán zdravotní stav u udělení invalidního důchodu, pak nemá smysl, aby rozhodnutí vůbec bylo zveřejněno, dále i zdravotní stav jako důvod pro udělení milosti - tam je také popis zdravotního stavu podstatný. Lidský prvek při anonymizaci je nepostradatelný, aby rozpoznal, zda zdravotní stav je podstatný pro právní argumentaci.

- bez možnosti identifikace dotčené fyzické osoby není nutné vynechávat citlivé údaje (např. o zdravotním stavu), které nejsou samy o sobě osobu identifikovat.

- náročnější na anonymizaci.

K tomuto bodu zazněl dotaz, zda by tedy nemělo být na konkrétní osobě, aby si sama rozhodla, které citlivé informace o ní mají být v databázi zveřejněny. Zdravotní stav může být z povahy věci pro jednoho účastníka citlivou informací, pro druhého nikoliv. Fyzické osoby nemají jinou možnost než jít na soud. S tímto postupem však byl některými dalšími řečníky vysloven nesouhlas. V každém konkrétním případě musí být provedeno vyvažování mezi právem na ochranu osobnosti a právem na informace.

Zaznělo i alternativní řešení - nastavit jednotná pravidla pro anonymizaci, a když se někdo bude cítit dotčený rozsahem zveřejněných informací, lze na jeho žádost rozsah anonymizace upravit (k větší či menší míře anonymizace).

S tímto bodem souvisí i dotaz, co **zahrnout do seznamu „podezřelých“ slov** pro nalezení citlivých údajů. V současnosti pracovní verze anonymizéru zahrnuje slova jako : léčeb-, lékař-, psychia-, zdravot-, z výsledku znal-, dle závěru znal-, psychol-, nezlet-, mladist-, výsledkem nezletil-, opatrovn- atd. Jako možnost pro stanovení „podezřelých“ slov zaznělo využití definice citlivých údajů starého zákona o ochraně osobních údajů⁶, tedy osobní údaje vypovídající o národnostním, rasovém nebo etnickém původu, politických postojích, členství v odborových organizacích, náboženství a filozofickém přesvědčení, odsouzení za trestný čin, zdravotním stavu a sexuálním životě subjektu údajů a genetický údaj subjektu údajů; citlivým údajem je také biometrický údaj, který umožňuje přímou identifikaci nebo autentizaci subjektu údajů.

D.4 Rizika přílišné či nevhodné anonymizace

Pokud je v rozhodnutí anonymizace provedena v příliš velkém rozsahu či nevhodným způsobem, přináší taková anonymizace několik rizik:

- Nesrozumitelnost textu (anonymizovaný text se stane obtížně srozumitelný, či dokonce nesrozumitelný)

Např. KVOP se snaží zachovávat co nejvyšší stupeň srozumitelnosti i tím, že využívá různá označení pro každou osobu konzistentně napříč celým dokumentem, čísla parcel od sebe

⁶ Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

odlišuje např. náhradním označením pomocí písmen, jména se nahrazují písmeny A., B., pokud existuje rodinná vazba mezi osobami, je zachována pomocí označení pan A. B., paní B. B.

- Znehodnocení informační hodnoty (např. nelze rozlišit jednotlivé parcely, výrobky u nekalé soutěže)
- Nedohledatelnost rozhodnutí (např. anonymizace Mein Kampf)
- Absurdnost anonymizace (u odkazů na doktrinální literaturu, známých osobností, názvů judikatury ESLP, rozhodnutí detailně známých ze sdělovacích prostředků)

D.5 Rizika nedostatečné anonymizace

Na druhou stranu i nedostatečně provedená anonymizace má řadu rizik:

- Porušení osobnostních práv
- Dodatečné způsobení újmy zveřejněním citlivých údajů (např. zdravotního stavu, rodinných poměrů), sekundární viktimizace
- Prozrazení obchodního tajemství, utajovaných informací...

D.6 Způsoby anonymizace

Anonymizovaný údaj lze nahradit různými způsoby. Jako příklad anonymizovaného údaje bylo použito jméno žalovaného „Jan Novák“.

1. **Začernění, nahrazení xxxxxxxxxxxx** (např. pan xxxxx uvedl...)
2. **Začernění, nahrazení xxxxxxxxxxxx + uvedení, co bylo nenecháno** (pan xxxxx [jméno žalovaného] uvedl)
3. **Ponechání počátečních písmen, iniciály** (např. pan J. N. uvedl...)
4. **Nahrazení smyšlenými iniciály** (např. pan A. B. uvedl...)
5. **Zobecnění** (např. [žalovaný] uvedl, ...)
6. **Nahrazení smyšlenými jmény** (např. pan Nový uvedl...)

KVOP vybírá způsob nahrazení anonymizovaného údaje i dle typu údaje, aby byla zachována co nejvyšší míra anonymizace (viz výše). Současně se snaží zachovat jednotné nahrazení anonymizovaného textu v rámci celého dokumentu, a dokonce i v dokumentu souvisejícím.

K představenému anonymizéru bylo v diskusi sděleno, že zvolil vhodnou formu nahrazení údajů, tedy zobecnění (na místo začernění či xxxx). Bylo doporučeno tento způsob volit i u odstavců, které budou vynechány na základě „podezřelých slov“ (např. uvedeno „nahrazen popis zdravotního stavu“). Dále bylo doporučeno, aby se zachoval jednotný způsob anonymizace konkrétního údaje napříč dokumentem - např. ta samá osoba či parcela byla anonymizována jedinečně (např. první parcela X, jiná parcela Y), aby od sebe byly odlišitelné.

Někteří přispěvatelé u jmen považují za dostatečné nahrazení iniciály (např. ÚS ponechává skutečné iniciály, nikdy na to nebyla stížnost), jiní doporučovali vymyšlené iniciály (další ztížení deanonymizace). Nahrazení skutečnými iniciály bylo označeno i jako „poloanonymizace“, jelikož v některých případech iniciály dopomohou k identifikaci osoby (např. když je jen několik osob, které dělají danou věc).

Zástupci vrcholných soudů, kde již databáze rozhodnutí fungují několik let, na dotaz uvedli, že stížnosti na způsob provedené anonymizace jsou podány velice zřídka. Např. na Nejvyšším soudu obdrželi stížnost kvůli neanonymizaci sp. zn. insolvenčního soudu, či právnické osoby, která namítala, že kvůli neanonymizaci jejího názvu v rozhodnutí ztratila podstatnou část zisku, obchodní partneři s ní nechtěli dále podnikat. Rozhodnutí bylo staženo, i když se nejednalo ani o rozhodnutí ve věci, ale pouze o rozhodnutí procesního charakteru (příslušnost soudů – historie podnikání osoby zde bylo uvedeno úplně zbytečně). Zástupce Nejvyššího správního soudu uvedl, že stížnosti se objevily zejména v důsledku komerčního nebo veřejného užití zveřejněných rozhodnutí. Někdo totiž databázi strojově vytěžoval ve svých produktech, bylo možné jejich prohledávání Googlem, lidé se následně ozývali soudu. Problém však vznikl až v důsledku sekundárního užití databáze jinou databází. Stížnosti nejsou časté ani na Ústavním soudu, který v civilních sporech neanonymizuje jména, ale jen adresy (dále se anonymizují účastníky v řízení o mezinárodní ochraně, které je dle zákona o azylu důvěrné). Účastníci mohou požádat o anonymizaci, ale nemusí jim být vyhověno.

Ministerstvo bylo upozorněno, že spuštěním databáze budou muset také počítat s vyřizováním takových stížností. Ministerstvo bylo vybídnuto, aby rozsah anonymizace projednal a sjednotil i s vrcholnými soudy, jinak jakkoliv nastavený rozsah anonymizace bez provázání s vrcholnými soudy bude zbytečná práce, pokud na vyšší instanci anonymizace zveřejněných rozhodnutí bude nastavena na nižší míře.

Představitelé Slovenské republiky uvedli, že na Slovensku si nikdo nestěžoval na rozsah anonymizovaných údajů, stížnosti byly jen na evidentně nesprávně anonymizované údaje, např. ponecháno trvalé bydliště.

D.7 Lidský faktor v. stroj

Může být anonymizace ponechána jen na „stroji“ nebo je nezbytný zásah člověka? Pokud je nezbytný, v jaké rozsahu?

V KVOP je anonymizace prováděna ručně (za využití běžných funkcionalit wordu - vyhledávání, nahrazení). Je nastaveno pravidlo 4 očí, kdy jedna osoba anonymizuje, druhá kontroluje. Pro zjednodušení tohoto postupu jsou nastavena vnitřní opatření, díky kterým lze snižovat náročnost anonymizace. Např. požadavek na zpracovatele, aby neopakoval údaj v celém textu, ale například zmínil jméno jen na začátku a dále psal „dále jen stěžovatel““. Dále se klade důraz v dokumentech uvádět jen informace, které jsou nezbytné k posouzení případu.

V diskusi zazněl jednotný názor, že **nelze zcela vynechat lidský faktor**. Dokonce Evropská etická charta o použití umělé inteligence soudních systémů obsahuje i etická doporučení, například vždy musí být kontrola člověkem, musí být kontrola, zda systém je v pořádku. Pro zachování určité míry lidského zásahu svědčí i požadavek na srozumitelnost rozhodnutí po provedené anonymizaci. Zcela automatická anonymizace by tomuto požadavku nemusela vyhovovat.

Dále se vedla diskuse, **kdo má mít anonymizaci na starosti** – centrála (tedy Ministerstvo spravedlnosti) nebo jednotlivé soudy? Zaznělo, že odpověď musíme hledat v odpovědi na otázku, proč rozhodnutí zveřejňujeme. Pokud mají být rozhodnutí přístupná ve stejné kvalitě po anonymizaci, musí anonymizaci provádět jeden orgán či alespoň podle jednotných pravidel. Centralizace je důležitá, ale je nutné si zodpovědět i na otázku, jaký prostor necháme pro soudy? Kde bude hranice pro anonymizaci (a tím i odpovědnosti) u konkrétního rozhodnutí (např. zdravotního stavu). Od představitele státní správy nižších soudů zazněl apel na co největší

přesun na centrálu, např. i z důvodu, že přibývá počet malých soudů, kde každá administrativní práce navíc bude velkou zátěží.

D.8 Deanonymizace

Přes provedenou anonymizaci existuje stále riziko zpětné deanonymizace. Jak jí lze zabránit? Z čeho vyplývají rizika deanonymizace? Pomohlo by nevynechání (části) spisové značky, data vydání rozhodnutí? Či postačí jen správně anonymizovat a vynechat i citlivá data? Další možnost je alespoň vynechat soud a ponechat jen kraj, případně zobecnit datum vydání (uvést např. jen měsíc bez dne).

Vedla se bohatá diskuse k případnému vynechání sp. zn., neboť jeho pomocí lze starší rozhodnutí deanonymizovat. Byla předestřena myšlenka, zda by nebylo vhodné ji v databázi nahradit náhodnými identifikátory, které nepůjdou přiřadit k opravdové spisové značce.

K tomuto návrhu zazněly negativní odezvy s těmito argumenty

- sp. zn. jsou podstatnými metadaty pro databázi,
- používají se i při citaci rozhodnutí (x zazněl oponentní argument, že k citaci slouží sbírky, ne tato databáze),
- lze se z ní dočíst i jiné informace, má svoji vypovídající hodnotu - např. číslo senátu, zjištění zákonného soudce.

Naopak pro nahrazení spisové značky byly vysloveny tyto argumenty:

- anonymizace agregací dat je v soukromém sektoru normální postup, pokud tím dojde ke zvýšení úrovně ochrany osobních údajů. Pokud místo spisové značky bude uveden kód, ze kterého zjistíme, kdy, kde a v čem se rozhodovalo, tak to sice ztíží identifikovatelnost individuálních rozhodnutí, ale stále to naplní podmínku veřejnosti soudního rozhodování.

- u spisové značky není potřeba běžné číslo věci, ale zbytek informace lze zveřejnit, zazněl tedy názor na vynechání běžného čísla, ale zbytek spisové značky lze nechat v původní podobě (např. 1 T XX/2019);

- vzpomenu byla možnost států vytvořit si vlastní standard ECLI, ČR si vytvořila standard derivovaný ze spisové značky, jiné státy šly jinou cestou, a to takovou, že tam nedaly spisovou značku právě kvůli usnadnění anonymizace. Řešení ČR není ideální. Musíme se proto rozhodnout, jestli chceme rozhodnutí identifikovat, nebo je nezveřejňovat. Pokud vynechání sp. zn. bude znamenat ponechání více jiných údajů, pojdme raději nahradit sp. zn.

Určitě by se však měla anonymizovat sp. zn. insolvenčních soudů, jelikož přes insolvenční rejstřík lze dohledat konkrétní osoby.

V diskusi bylo i připomenuto, že deanonymizování rozhodnutí je problémem nejen soudu, ale zejména osoby, která rozhodnutí deanonymizovala. Nese svou odpovědnost. Pokud se budeme obávat deanonymizace, budeme zveřejňovat co nejméně, abychom zamezili případnému problému spojeného s deanonymizací. Snažme se zamezit deanonymizaci proveditelnou běžnými způsoby. Nemáme se obávat extrémních případů (např. vytvoření soukromých databází, které obsahují osobní údaje), ty budou postiženy individuálně na základě jiné právní úpravy.

Ministerstvo spravedlnosti uvedlo, že aktuálně řeší, aby z Infojednání zmizela možnost vyhledat účastníky na základě spisové značky, bohužel to není řešení i pro starší rozhodnutí, která kvůli databázi pana Peciny bude již vždy možné deanonymizovat.

D.9 Metadata

Která metadata je vhodné zveřejnit spolu s rozhodnutím?

Diskutovalo se zejména o tom, zda se má zavést možnost **vyhledávat podle soudce**. Ministerstvo počítá s tím, že v databázi se bude moci vyhledávat podle soudce. V diskusi zazněl dotaz, zda je to potřeba a zda to není nadbytečné, vzhledem k tomu, že rozsudek je vydáván jménem republiky a nejsme v anglosaském systému. Není to zbytečný tlak na soudce?

Pro podporu tohoto vyhledávání byla uvedena genderová férovost, kdy může být důležitá i informace, zda rozhodnutí vydala soudkyně či soudce, např. v rodinných sporech, kdy je soudkyním se často podsouváno, že automaticky svěřují dítě do péče matky. Naopak byla položena otázka, proč nevyhledávat i podle soudce, co tomu brání? Zástupce ÚS uvedl, že i NALUS umí vyhledávat podle soudce, nevidí v tom žádný problém.

Zazněl i další argument pro vyhledávání podle soudce - ani v současnosti není problém vyžádat si rozhodnutí podle soudce na základě „106“, ale je to zpoplatněné, což znevýhodňuje méně majetné.

D.10 Další postřehy

Jako problematická byla uvedena **anonymizace medializovaných případů**.

Zazněl požadavek na **sjednocení databáze** také s databázemi rozhodnutí vrcholných soudů. Ministerstvo uvedlo, že v prvotním provozu budou do databáze zahrnuta rozhodnutí pouze nižších soudů, je potřeba databázi otestovat a nechce prozatím zasahovat do databází vrcholných soudů, s těmito soudy bude ministerstvo teprve jednat. Ze strany zástupců vrcholných soudů zazněly argumenty pro zachování i jejich zvláštních databází (mají svoji tradici, např. u nejvyššího soudu se zveřejňuje i za účelem sjednocování rozhodovací praxe nižších soudů – jde tedy o jiný právní titul zveřejnění). Ministerstvo uvedlo, že databáze nižších soudů bude obsahovat rozhodnutí bez právních vět, jen rozhodnutí s metadaty. Proto i kdyby v budoucnu (po domluvě s vrcholnými soudy) obsahovala i rozhodnutí vrcholných soudů, jejich databáze budou mít dále smysl právě např. i s ohledem na právní věty.

Zazněla připomínka k používání **názvu „databáze“** soudních rozhodnutí, **nikoliv „sbírka“**, neboť pojem sbírka je v českém právním prostředí používán pro vybraná rozhodnutí (judikaturu) - vrcholné soudy publikují ve svých sbírkách výběr zásadních rozhodnutí (navíc obsahují právní věty, výběr probíhá přes redakční rady). Naopak u nižších soudů se má jednat o soubor téměř všech soudních rozhodnutí, tedy bez předchozího výběru svědčícím o jejich důležitosti. Proto by pro tento soubor rozhodnutí měl být jednotně označován pojmem databáze soudních rozhodnutí.

Na SDEU se připravuje regulace v reakci na obecné nařízení a měla by se týkat i anonymizace. Ministerstvo by tedy mohlo zvážit obrátit se i na SDEU.

Ministerstvo může využít i konzultační činnosti ÚOOÚ.

Bylo připomenuto nastavení zkratk na začátku rozhodnutí, které ulehčí anonymizaci.

Dále bylo vysloveno doporučení pro zavedení **standardizace psaní rozhodnutí**, např. zavedení číslovaných odstavců (opět ulehčí citace), neopakování nepodstatných informací, zvážení rozsahu rozhodnutí...

D.11 Lze nastavit jednotný postup pro anonymizaci rozhodnutí poskytovaných na základě žádosti a rozhodnutí zveřejňovaných v databázi?

Budou soudy provádět dvojitou anonymizaci soudy do databáze a pro rozhodnutí poskytnutá na základě „106“?

V diskusi zaznělo upozornění, že rozhodnutí zveřejňována na základě dobrovolnosti v databázi mohou být anonymizována ve vyšší míře, nicméně u rozhodnutí poskytovaných na základě žádosti dle informačního zákona bude nutné u každého údaje zvážit, zda je anonymizace opravdu potřebná (viz nálezy ÚS z října 2019).

Obecně však zazněl názor, že se předpokládá, že databáze rozhodnutí soudům sníží počet žádostí podle „106“. Jednotná pravidla by byla ideální, měla by se vytvořit na základě komunikace ministerstva, které má na starost nižší soudy, a vrcholných soudů.

E. Nahlížení do spisů vs. poskytování informací

Téma vzešlo z požadavků účastníků únorového kulatého stolu. Zákon o svobodném přístupu k informacím primárně nevylučuje poskytování informací ze správního spisu a judikatura správních soudů umožnila promíchání dvou právních režimů: procesní právo účastníka řízení a ústavní právo kohokoliv. Nyní je nutné určit hranici mezi těmito dvěma režimy, nastavit pravidla.

V rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 28. listopadu 2018, č. j. 10 As 118/2018-53, jsou shrnuta pravidla týkající se nahlížení do spisu, pokud se žadatel obrátí na správní orgán nebo povinný subjekt - pokud chce podstatnou část spisu nebo celý spis, tak spadá pod § 38 správního řádu, pokud chce jen nějaký dokument (zpravidla konečné rozhodnutí), pak je to žádost dle zákona o svobodném přístupu k informacím. Je to možná pragmatické, ale ne praktické řešení, jelikož žadatel nezná rozsah spisu, takže neví, jak „podstatnou část“ vlastně chce, a proto nemůže předem vědět, v jakém režimu skončí.

Zákon č. 106/1999 Sb. v § 11 odst. 4 písm. b) říká, že ze soudních spisů se neposkytují informace o rozhodovací činnosti soudu s výjimkou rozsudků, proto u soudů nevzniká problém konkurence dvou režimů. Pravidla u soudů jsou jasná - rozsudky a usnesení lze žádat v režimu 106, vše ostatní v režimu nahlížení do spisu dle procesních předpisů. Není zde tedy problém, jako u správních soudů.

Problematická místa: finanční náhrada za poskytnutí informací; privilegovaný žadatel (účastník či bývalý účastník soudního řízení, který se podle zákona 106/1999 Sb. obrátí na soud s žádostí o poskytnutí informací ohledně/v podobě finálního rozsudku).

Zapsala: Ing. Mgr. Jana Pecková Hodečková, právnička Kanceláře veřejné ochránky práv